

KOOLIKELL

«Milleks Männamaale nii vägev koolihoone,» kehtisid mõnedki õigu. Suurtest teedest eemal, kõrvaline kant, kes siin elada tahab, kes siit kooli minemas on, küllap jääb kallis maja tühjalt seisma. Aga tegelikult on Männamaa Hiiumaa suuremaid külasid (kui mitte kõige suurem). Ja juba koolilasteaia ehitamise mõtte väljajutlemine andis siitkandi elule tavalisustunde, tõi juurde palju noortrahvast, kes nüüd oma juba sündinud ja veel sündimata laste pärast mureta võivad olla. Mis vaeva ja vatti esimees Ülo Kaev selle maja sünniga nägi, jäägu siinkohal rääkimata.

Avaõppeaastal oli koolis vaid esimene ja teine klass kokku neljateistkümne õpilasega. Kui bürokraatlikust aspektist vaadata, nagu meid viimastel aastakümnetel harjutatud, läheb üks õpilaskoht meeletult palju maksma. Mis siis, need on meie omad lapsed, meie oma tulevik, mida tuleb tervetel alustel rajama hakata, arvatakse siin. Sügisel on juba kolm klassi, esimesse klassi tuleb sellesama maja teisest tiivast õppima üheksa poissi-tüdrukut. Lasteaiaarühmad on paljutöötavalt suured, nooremas 14, vanemas 21 mudilast. Ja piirkond, kust nad igal hommikul tulevad, on rõõmustavalt väike — peamiselt Männamaa, vaid paar last käib Kaigutsist ja Tatermaalt. Ning noori mamasid, kes praegu oma järeltulija kolmeaastase koduskasvatamise õigust kasutavad, on ka üksjagu.

«Igal sammul on tunda kolhoosi abi ja tuge,» ütleb algkool-lasteaia juhataja Ene Urman. «Oleme nagu üks ja sama asutus. Umbruskonna rahvas suhtub oma koolisse üldse väga soojalt. Meie lõpuaktus, mille pidasime majandi kultuurimaja suures saalis, kujunes küla teistegi laste esinemispeoks. Tore, et teismeliseki tüdrukud tahtsid kaasa lüüa. Olid ise muusika otsinud, sel-

lele tantsu seadnud, palusid ainult väheke kohendada.»

Nii kooli kui lasteaia kollektiiv on tore ja hakkaja igale poole ise käsi külge panema. Ja teha on uues majas ja selle ümbruses oi kui palju.

Neid on 13+1. See üks tähendab ainukest meeshinget, asendamatut majahoidjat Raimo Tõnissaart. Õpetajaid on kaks — Urve Niit ja Katrin Koor, lasteaiakasvatajaid kahe rühma peale kuus — Lelet Tõlga, Mai Raidla, Aive Tisler, Signe Koor, Piret Kaev ja Tiina Markus. Laste tervise eest hoolitseb Maret Raudsepp, kõõgiploki tulevad kõik töõdegaga kahekesi toime kokad Silvi Seberg ja Kaie Alusova, lasteaiaaruumid hoiab puhtad Maire Lipp. Aga kurge on ka selle maja ümber tiirutamast nähtud, nii et teist õppeaastat päris sama koosseisuga ei alustata.

Lapsed on rahulikud ja heatujuhusid, ükski ei kurda, et on väsinud ega taha koolis käia. Tavaliselt ei jõuta ju kuidagi vaheajaga ära oodata, meie omad küisid üksipäev aga nukralt, et kas ainult viis päeva saabki veel koolis käia.

Maja on imetoredasse kohta ehitatud, kasekohina ja linnulaulu keskele. Ei liikluskära ega heitgaase.»

Ene Urman on konservatooriumiharidusega pedagoog, kuid muusikaga samavõrre on teda lapsest peale võlunud botaanika, kõiksugu haruldased taimed. Hiiumaa loodus oligi õieti see, mis põlisest tallinnlannast esimesest kokkupuutest peale nii tugevasti köitis, et ta saart oma päris koduks igatsema hakkas. Abikaasa Rein on Põlvamaa metsade keskel üles kasvanud, EPA-st diplomi saanud ning nüüd geodeedina siinsetegi metsadega sina peal.

Ene: «Linnaelu ei talunud me kumbki. Ainus paik, kus tunneme, et elame ikka tõesti

Eestimaal, on vaikne ja rahulik Hiiumaa. Tänu merele ja sellele, et rändava elustiiliga rahvas siia nii kergesti ei pääse. Miks peaksid kõik kohad ühtviisi lagastatud olema. Las jääda tõesti ükski mets lindude jaoks alles...»

Kui Urmanid viis aastat tagasi Hiiumaale elama tulid, oli esimene tüdruk kõigest kuu aega vana. Tatermaal talumajas on küll romantiline elada, kuid raske välja pääseda. Nüüd elab perekond mugavas ühepereelamus Männamaal. (Siinne uus sõbralik. Odavaid õudseid putkataolisi kivimügerikke nagu mõnedes teistes majandites ühepereelamute nime all kiiresti püsti pannakse, ei tunnistanud «Ühenduses» algusest peale.)

Urmanid on oma eluga rahul ja nendega on rahul männamaalased.

Kuigi algas koolivaheaeg, ei tähenda see juhatajale puhkust. Parajasti tuli ta Kärklast õpikuid toomast. Nendega probleeme pole, sai kõik, mis vaja. Problem on hoopis kolmanda klassi koolipingid. Kõigest neli neid vaja lähebki, kuid hariduskoondisel polnud anda ühtegi. Aga suve jooksul sirgunud lapsi sügisel väikestesse pinkidesse tagasi suruda ei taha Ene Urman mitte. Ehk jääb mõnel koolil üle? Ta räägib Kõrgessaare algkooli pedagoogide nutikusest, kes sobivate pinkide puudumisel lapsed kastide taha seisma panid. Ei kannata rüht ja huvitav ka.

Koolimajas on jälle maalrid sees: möödunud aastal seintele pandud värv hakkas (muidugiapid tipp-topp ehitatud majas) mitmetes kohtadest lahmatatena lahti kooruma. Kas oli asi seinte niiskuses, keemias või milleski muus, ei tea.

Üldse aga ütleb juhataja koostöö Hiiumaa KEK-iga kenasti laabunud. Maalritega koos nuputati mullu igale ruumile täpselt sobivaid värvitoone. Käis üks suur segamine ja katsetamine. Eks valmispurgist võtta oluks lihtsam (tasu käib ju ruutmeetri järgi), aga naised sündisid toredasti nõusse ja

seile eest on juhataja neile tänuilik.

Isegi niisugused asjad nagu projekti muutmised, mis enamasti ehitajate närvilist vastu-seisu kohtavad, leidsid töödejuhatajate mõistvat toetust. Nii oli kõige tähtsamale kohale maja esiküljel ette nähtud prügi-konteinerite plats (see on meie riigis nii tavaline, lähtutakse ju konteinereid tühjendava autojuhi mugavusest, mitte majarahva tunnetest). Konteinerid otsustati silma eest peita. Projekt jättis maja traatvõrgu keskele nagu orava puuri. Ehitajad olid nõus seda huvitavamalt paigutama, nii et peauks üldse vabaks jäi. Niisugusi näiteid on tuua veel küll ja küll.

Jalutame mööda heas korras kooliõue. Esimesena tahtis juhataja näidata Tallinna Botaanikaaiast toodud haruldasi puistikuid. Kollane kask, mis hari-liku kase kõrval pandud just sellepärast, et nende erinevus paremini silma paistaks, ginnala vaher, mis sügisel erilise leegi-ga «põleb», amuuri korgipuu, mis saab täisvõimuse kahesa-aastaselt... Esialgu on nad vaid väetid vitsakesed, mida teadmata inimese tähelegi ei mõista panna.

Rajamisel on kooliaed, kus ühiselt ühte ja teist kasvatatakse ning sügisel saak ka ühisele söögilauale tuuakse. Lapsed peavad oma töö vilja maitsta saama.

«Projekti standardsetest rauast ronimisredelitest ja muust sedasorti atribuutikast loobusime,» räägib Ene Urman. «Tahame, et laste mängumaal oleks kõik inimlik, see tähendab puidust. Kutsusin oma isa palkidest nõiamaja ehitama. Ta on aastaid vabaõhumuuseumis restaureerimistööd teinud ning teab, kuidas puiduga ümber käia.»

Kohendamist-värvimist ootab õues pensionil kalapaat. Et saare lastel oleks koht, kus ka meremänge mängida.

Koolitiivas kenad klassiruumid, aula, riietus- ja duširuumid. Juhatajale meeldib eriti, et ka väikestel poistel ja tüdrukutel on riietusruumid eraldi.

Kasvamas on ju tulevased neid ja noormehed. Kuigi praegu on tüdrukuid veel kõigest neli. Poisid kipuvad ikka rahutu rahvas olema, aga Männamaa kooli kümme poissi hoiavad oma maja väga. Sõõgiruumis on iga päev lauad linad. Viimase lina-ga, kui õue ei saa, kogunetakse vahetunniruumi. On ronimisredelid, mängud. Tuleb ka tahvel, kuhu vabalt kirjutada saab, mõlbterid joonistamise-maalimise tarvis.

Lasteaia tiib on küll omaette, kuid kõõgiplokk (see jätab oma meeldivuse ja korraga omaette elamuse) on ühine. Ka aulat kasutavad nii õpilased kui mudilased. Rühmatubade seinte vaatavad vastu toredad maalitud, pesemisruumi seinal jälgib kraanikasutajate usinust virk pesija kiisu ise.

Aula nurgas seisab lakke ulatuv haruldane puu. «Suurt kivi-maja pole nii lihtne hubaseks muuta kui puumaja, aga püüame,» kommenteerib juhataja. Meil on olnud toredaid pidusid, mille ettevalmistamisel kõik hoolega ametis. Mardipeol oli see puu mardilindide puu, jõuluõhtul päkapikumaja keskpunkt, tegelane lasteaia jänkunaidendis. Mardipeol kujundati auala rehetareks. Lasteaialapsed olid mardid, koolilapsed mängult pere-lapsed. Kadripeol jälle oli vastupidi. Palju nalja sai vastla-peol: saali keskele ehitatud suurest liumäest pidid alla laskma kõik. Jõuluõhtu oli vaikne ja pühalik sündmus. Näärpidu tehti ka. Nääriloitu-dega kaetud lauda istuti koos isade-emadega.

Esimese aasta hindab juhataja toredaks ja meeleolukaks. Koolielusündmuste jäädvustamiseks hakati pidama kroonika-raamatut.

Et kuidas küll nii paljut jõutud, imestab ajakirjanik.

Ene Urman: «Tuleb lihtsalt pihta hakata, ega ootamine ja vaatamine edasi vii. Ja kui igaüks iga päev teeb oma tööd nii hästi kui saab, hakkavad liikuma ka palju suuremad kui ainult ühe maja asjad.»

Männamaal käis

Elgi BRAND